

Nr. 3-2002

Esperanto-Nytt

Informasjon fra Norsk Esperanto-Forbund

**Språkundervisning
med fantasi** s. 2

Sang på feil språk s. 4

**Hvor utbredt er
esperanto?** s. 7

Nytt fra pedagogikken:

– Blå elefant!

Høsten 2002 leide Norsk Esperanto-Forbund inn undervisningshjelp fra Moskva, hun heter Irina Gontsjarova. Over en periode på to uker turnerte hun i Oslo, Trondheim, Bergen og Hamar, hvor hun lærte fra seg esperanto til de lokale kursdeltakerne – og det manglet ikke på fantasi i opplegget hennes.

Til Oslo kom hun rett fra Gardermoen, og overrasket de uforberedte nybegynnerne med sin utradisjonelle undervisningsstil: «Faru la rondon!» sa hun (‘still dere opp i sirkel’), skjøv bordene til side, og fikk plassert alle de 13 kursdeltakerne i en stor sirkel på gulvet.

– Hei!

Det første pedagogiske hjelpemiddelet var en stor teddybjørn. Den skulle deltakerne kaste til hverandre mens de sa «saluton» (‘hei’). Og har man først sagt hei, så må man også snakke sammen og bli kjent med hverandre. Også dette skjedde uten et eneste norsk ord, men derimot ved hjelp av navneskilt. Navneskilt med ganske... ja... spesielle navn på.

«Saluton! Mi estas sinjoro Neemo Ordoni, kapitano de la Ŝipo Venkanta Maron!» Hei! Jeg er hr. Ingenlysttilå Giordrer, kaptein på skipet «Detsomovervinner Havet».

Etter å ha glemt sine egne, egentlige identiteter, så glemte også flere av de frammøtte at de ikke kunne synge. De glemte til og med de «absolutt må» vite hva noe heter på norsk før de omtaler det på et fremmed-

språk. Irina sa slikt som heller ikke de mer erfarne kursdeltakerne forstod, men uten å nøle ropte alle ut i kor: «Kio vi estas?» (‘hva er du?’) og «Ĉu vere?» (‘er det virkelig sant?’). Og ingen bommet på uttalen.

Et svart monster

Øvelsen «montru fenestron» ‘pek på et vindu’, «tuŝu plankon» ‘berør gulvet’ osv. var nok noe for vanskelig for nybegynnerne, men det gikk bra, for det var også noen esperantokyndige hjelpere med på kurset som kjapt og uten ord kunne vise vei.

Høydepunktet må vel være da folk stod og kastet en blå elefant, en brun

*Irina Gontsjarova aktiviserer kursdeltakere i Bergen.
Foto: Ulf Lunde*

bjørn, en hvit ape, en gul hare, en grå flodhest og et svart monster til hverandre (ja, lekedyr, altså). Og det skjedde ikke etter tur, nei. Alle kosedyrene ble kastet rundt samtidig, mens hver den som kastet, skreik det ut: «Blua elefanto! Bruna urso! Blanka simio! Flava leporo! Griza hipopotamo! Nigra monstro!»

Kursdeltakerne lærte mye allerede første kvelden, kanskje også uten å forstå hvor mye de egentlig hadde fått med seg. Noen ble nok også overrasket over den svært direkte og praktisk orienterte undervisningsstilen. Men det fungerte.

Russer i Norge

I et intervju med bladet *Norvega Esperantisto* fortalte Irina senere om hvordan hun som kursleder opplevde å undervise nordmenn:

– Kursene i de forskjellige byene ble

noe ulike hverandre. I Oslo og Trondheim bestod gruppene av både nybegynnere og av klubbmedlemmer som ville studere undervisningsmetoden. Slik var det ikke i Bergen, og på Hamar måtte jeg improvisere en del, fordi det ikke dannet seg noen stabil deltakermasse.

Til tross for dette fikk hun gått gjennom alt som hun hadde planlagt, og de aller fleste deltakerne både sang og lekte og snakket i kor, slik undervisningsmetoden la opp til.

Det arrangeres som regel esperanto-kurs flere steder i landet hver høst. De siste årene har Esperanto-forbundet leid inn undervisningskrefter fra utlandet. Avgjørelsen om hvordan kursene skal organiseres høsten 2003, blir ikke tatt før til våren.

DD/JEA

Det skjer i Sverige

I månadsskiftet juli–august 2003 går årets verdskongress, Universala Kongreso de Esperanto, av stabelen i Göteborg. Temaet er *Lingvaj rajtoj kaj respondecoj* – «Språklege rettar og språkleg ansvar». Universala Kongreso (UK) vert halden i ulike land frå år til år. I 2002 vart han halden i Brasil. Sist han vart halden i Noreg, var i 1991 (Bergen). Då regna det ikkje i Bergen på heile veka, bortsett frå siste kvelden.

Det deltek gjerne 2–3 000 menneske frå heile verda på UK-ar. Deltakarane er i alle aldersgrupper, noko også programmet gjenspeglar: På UK-ar finn me alt frå rockekonsertar og bokutsal, via revyoppsetjingar og klassiske konsertar,

til språkkurs, internettrelaterte arrangement, føredrag om vitskaplege emne, og møte for katteelskarar.

I veka før hovudkongressen går det internasjonale ungdomstreffet (Internacia Junulara Kongreso – IJK) av stabelen i Lesjöfors, i Värmland, midt mellom Oslo og Stockholm. Temaet er *Al libera kulturo* – «For ein fri kultur».

Dei fleste kjem likevel på UK og IJK for å praktisera språket i eit triveleg miljø, møta folk frå eksotiske kulturar og ha det moro saman. Absolutt alt skjer sjølvsgatt på esperanto.

JEA

Sang på feil språk:

Vant konkurransen, men fikk ikke premien

Det trønderske rockebandet **Johndoe** har fått terningkast 5 i **Adresseavisens Ut-magasinet**, og var en av vinnerne under finalen i talentkonkurransen **Zoom**. Men det hjelper lite å vinne en norsk konkurranse med en låt på morsmålet, når norsk er feil morsmål.

Den årlige konkurransen har etter hvert blitt det viktigste arrangementet for nye norske band som vil vise hva de er gode for. Årets norgesfinale ble avholdt i Oslo 26. og 27. november, og premien var en turné med 11 konserter i Norge og en tur til England og Tyskland. Men trondheimsbandet Johndoe får ikke være med på utenlandsturen.

– Johndoe synger jo på norsk, så de har jo svært lite i England å gjøre, sier Zoom-ansvarlig Claes Olsen til *Adresseavisen* 29. november.

Men hva med andre trønderske band, som Nullskattesnylterne, som turnerer i Spania med norske tekster, eller bob hund som spiller mye i England?

– Jo, men Nullskattesnylterne er jo

Også i dette nummeret av *Esperanto-nytt* bringer vi en liten reportasje fra den aktuelle språksituasjonen i Norge.

punkmusikk hvor alt liksom blir gøy. Når det gjelder bob hund, så er det jo ikke slik at de er store i England. Når de spiller der, er det som oftest for svensker.

– Drøyt å diskvalifisere

Heller ikke noen av Zoom-vinnerne er store i England, og kulturjournalist Ole Jacob Hoel i *Adresseavisen* skriver i en kommentar at det ikke er urimelig at artister som synger på engelsk i gjennomsnitt har større mulighet for gjennomslag i England enn de som synger på norsk.

– Men derfra og til å diskvalifisere de som synger på norsk, er et drøyt stykke, skriver Hoel, og fortsetter: Er ikke slik tankegang både nok et bevis på norsk mindreverdigheitsfølelse og naiv tro på at unge norske artisters engelskspråklige pubertetslyrikk og noe under middels

Johndoe.
(Bilde gjengitt med tillatelse).

uttale vil komme til å nå langt ut til et bredt britisk publikum?

Hoel mener at det ikke er mer enn syensing å mene at et godt band som synger på norsk, har mindre sjanser til gjennomslag i England enn et dårligere band som synger på engelsk.

– Det er ikke tragisk at Johndoe ikke får synge sine norske tekster til et publikum som ikke forstår dem. Men det er ganske tragisk at det etableres såpass mange systemer som gjør at unge band i så sterk grad motiveres til å synge på engelsk, skriver Hoel.

– Språklig «musikkmafia»

Mens Johndoe selv ikke tar avgjørelsen så tungt, vil Torstein Kvakland, leder i språkorganisasjonen Norsk Esperanto-Forbund, peke på noen mer prinsipielle sider ved saken:

– Det som skjedde med Johndoe, er uttrykk for en generell holdning, sier Kvakland til *Esperanto-nytt*.

– Holdningen er at man ikke synger på norsk. Og det er jo ganske typisk, at når endelig noen får det bra til musikalsk, men tilfeldigvis synger på norsk, så kommer det en «musikkmafia» og sier at dette går ikke an.

Som konkret utslag av denne holdningen nevner Kvakland at ikke engang i Melodi Grand Prix synger folk på morsmålet sitt lenger. Eller Eurovision Song Contest, som det heter nå. Et annet utslag er at NRK Petre ikke har noen målsetting om at det skal brukes norsk i den kanalen.

– Det er mer akseptert å knote på pinlig dårlig engelsk enn å synge flytende på morsmålet sitt. I en kulturpolitisk sammenheng kan man si at engelsk

«invaderer» og fortrenger musikk-miljøer som har valgt å synge på det språket som de kan flytende, f.eks. norsk. Dette er en økonomisk og kulturell fordel for dem som har engelsk som morsmål, og til ulempe for dem som ikke er så heldige å være født i et engelskspråklig land.

– På det viset er engelsk et alt annet enn «nøytralt» språk i musikk-sammenheng, mener Kvakland.

– Ikke noen naturlov

Vi spør om ikke engelsk er et bedre språk å bruke på noen områder, f.eks. visse musikkjangre, mens norsk er bedre enn engelsk f.eks. i norske filmer, selv om «Jeg er Dina» ble spilt inn på engelsk.

– Sannheten er at det eneste som kan gjøre et språk dårlig egnet til noe, er at det ikke blir brukt. Her står vi overfor et eksempel på at mennesker som selv bruker norsk, velger engelsk på andres vegne, og dermed sørger for å gjøre norsk ubrukkelig for eksempel som sangspråk. Det er bare de som bruker norsk selv, som kan sikre at norsk også i framtida vil være et dugelig språk som det vil være naturlig å bruke.

Men er ikke engelsk likevel et naturlig valg i internasjonale sammenhenger, spør vi.

– For to hundre og femti år siden var italiensk det naturlige valget i opera, mens engelsk ble for provinsielt. Det er ikke noen naturlov som bestemmer slikt, avslutter Kvakland.

Johndoe har hjemmeside på denne adressen: <http://www.johndoe.no/>

JEA

Utdanning av reiseledere

I Bydgoszcz, sentralt i Polen, arrangeres det et 3-årig «internasjonalt studium i turisme og kultur» på høyskolenivå, for å utdanne reiseledere og omvisere som vil bruke bl.a. esperanto som arbeidsspråk. Studiet har fungert i sin nåværende form siden 1994 og er godkjent av det polske utdanningsdepartementet.

Aktuelle fagfelter er bl.a. økologi, etnografi, kultur- og sosialgeografi, interlingvistikk, datavitenskap, markedsføring og ledelse. Som lærere og forelesere på kurset brukes faste lokale krefter, supplert av fagfolk fra en rekke internasjonale institutter i andre land.

Studieåret 2001/2002 var det nærpå

180 studenter fra 11 land i Europa, Asia og Afrika som deltok på kurset. De fikk regelmessig undervisning i engelsk, esperanto og polsk, og dessuten hver måned et kortkurs i et språk til (spansk, litauisk, italiensk, russisk...). Slutt-diplomet fra studiet er godkjent av departementet i Polen som vitnemål for turistledere som bruker esperanto.

Man kan ta kurset ved å møte opp på vanlige forelesninger o.l. 40 timer i uken. Men utlendinger som ikke har anledning til dette, kan også følge opplegget på korrespondansebasis og bare møte én uke i året for å gå opp til eksamen.

Esperantotur

Vann på mølla

Billedlige uttrykk og faste vendinger – av typen «å få vann bak mølla» eller «å føre noen bak lyset» – finnes også i esperanto. Nettopp dette er gjenstand for en omfattende presentasjon i en doktorgradsavhandling av Sabine Fiedler ved universitetet i Leipzig.

Den tyskspråklige utgivelsen av avhandlingen ble anmeldt* av Wolfgang Mieder, en internasjonalt renommert fagmann på området. Ifølge ham er avhandlingen svært klargjørende for hvordan fraseologien (figurlike uttrykk) i esperanto henger sammen både med

fraseologien i andre språk og esperantos egen litteratur- og kulturhistorie. Avhandlingen beskriver hvordan denne prosessen er den samme der som i det han kaller «såkalt naturlige språk».

Tittelen på den tyske utgaven fra 1999 er: *Plansprache und Phraseologie. Empirische Untersuchungen zu reproduziertem Sprachmaterial im Esperanto*. Den er på 444 sider. Forfatteren gjør rede for opphavet til de mange billedlige uttrykkene og dokumenterer deres bruk både i litteraturen og i muntlig bruk i forskjellige esperantotalende miljøer. En esperantoversjon er nettopp kommet ut.

* *Proverbium: Yearbook of International Proverb Scholarship*, University of Vermont, USA, vol. 18 (2001), s. 401–408. Selve avhandlingen (tysk versjon) har ISBN-nummer 3-631-34088-5.

Hvor utbredt er esperanto?

I og med at esperanto ikke er et nasjonalspråk, er det veldig vanskelig å si noe om hvor mange som snakker språket. Vi kan likevel si noe om utbredelsen ved å se på hvor mange som er organisert i klubber og forbund.

Det internasjonale esperantoforbundet (UEA) har rundt 20000 medlemmer i 120 land over hele verden, og det er nasjonale esperantoforbund i over 60 land. Hovedtyngden av de organiserte esperantobrukerne finner vi i Vest-Europa og andre velstående land, som Japan og USA. Mange steder i Øst-Europa, Afrika, Asia og Sør-Amerika er det til dels stor aktivitet, men der er bare en liten del av esperantobrukerne organisert.

Man kan selvsagt lære seg esperanto og bruke språket uten å være med i klubber eller forbund. Vi kan derfor anta at det er en del flere esperantobrukere enn medlemstallene i klubber og forbund skulle tilsi. Til tross for – eller kanskje på grunn av – at esperantobrukerne ikke er så mange, har de et godt utbygd kontaktnettverk. Det er derfor aldri vanskelig å finne noen som snakker esperanto, enten du er på Island eller i det fjerne Østen.

Lurer du på noe?

Skriv til sporsmal@esperanto.no

Ny ordbok på veg

Arbeidet med ny norsk-esperanto ordbok gjer no store framsteg. Den siste norsk-esperanto ordboka kom ut i 1963, og ei ny og oppdatert ordbok har lenge vore ønskjeleg. No ser det ut som ei ny, elektronisk ordbok skal kunna vera klar i løpet av 4-5 år. Etterpå vil den nye ordboka etter planen også koma ut på papir.

Arbeidet med å laga ny ordbok har tatt lang tid på grunn av mangel på arbeidskrefter. Likevel har mange eldsjeler gjort store løft. Det største løftet gjorde Erling Anker Haugen i Trondheim, som etter å ha gjeve ut ordboka i 1963, heldt fram med å samla 23 000 ord fram til han døydde i 1989. Desse samlingane utgjer størstedelen av materialet til den nye ordboka, som no har i overkant av 70 000 omsetjingar. Det er Norsk Esperanto-Forbund som er ansvarleg for prosjektet.

KHU

Her og der

Mennesker liker å møte andre mennesker. Esperanto-brukere er tydeligvis ikke noe unntak i så måte. En svært så foreløpig opptelling av esperantospråklige treff for første halvår av 2003 lander på tallet 41*. I Ukraina avholdes det f.eks. et treff om aprilspøker (det skjer selvfølgelig 1. april), og i mai er det duket for en fire dagers te-festival i Kina. Ellers kan det være alle slags regionale kongresser, festivaler, språkkurs og faglige seminarer.

* I 2002 ble det til slutt 273.

Julenissen har lært esperanto

Frå i år av svarer Julenissen i Canada (det er mange av dei etter kvart, både i Noreg, Finland, Grønland og altså Canada) også på brev skrivne på esperanto. Tradisjonelt syter det kanadiske postvesenet for at brev til Julenissen får svar – ikkje berre på dei offisielle språka fransk og engelsk, men òg på eit tjuetals andre språk. Nytt av året er altså esperanto, der Julenissen (i alle fall den kanadiske) heiter Avo Frosto (Bestefar Frost). Adressa er: Avo Frosto, Norda Poluso, Hoh Oho, Canada. Men hugs, du må skriva brevet for hand.

esperantoland.org

Sei det på
esperanto

**Gajan Kristnaskon!
Feliĉan novan jaron!**

God jul! Godt nytt år!

Gajan kristnaskon!

(Uttale: *GAjan kristNASkon*)

Eller for ikkje-kristne:

Gajan julon!

(Uttale: *GAjan JOLån*)

Feliĉan novan jaron!

(Uttale: *feLItsjan NÅvan JAron*)

DU KAN ABONNERE på *Esperanto-nytt* (3 utgivelser pr. år) ved å betale 20 kr. til *Esperanto-nytt*, postgironr. 7877 067 9590

Informilo en la norvega lingvo. Aperadas per 3 numeroj jare ekde 1985.

Redaksjon: Douglas Draper (ansv.), Jardar Eggesbø Abrahamsen.

Utforming: Judith P. Mortensen. **Trykk:** NTNU-trykk. ISSN 0802 0442

Norsk Esperanto-Forbund, Olaf Schous vei 18, 0572 Oslo. Tlf. 22 35 08 94.

www.esperanto.no E-post: <esperanto@online.no> Postgiro 0533 05 22870.